

México 16 nov. 72

Mi querido amigo D. Manuel:

Aquí va un capítulo de mis memorias hablando de aquellos tiempos de la Consejería de Justicia. Creo que V. debería también escribir las suyas que serían mucho más interesantes que las mías. Ay qué tiempos señor Don Simón.

Estuve unos días en París para una comunicación a la Academia sobre fenicios en España. Como ve se compaginan las armas (aunque solo la pluma) con las letras. Sentí no poder verle; pero estuve muy poco tiempo que me absorvieron los arqueólogos. Se me estropeó un viaje que tenía que hacer antes a Roma para un congreso de Americanistas; pero estuve enfermo y hospitalizado con una infección intestinal con complicación hepática. De esto ya estoy repuesto pero ahora resulta que han descubierto que tengo cataratas, afortunadamente empezando Cosas de la "juventud", pero el hecho es que los tiempos pasan y uno se va volviendo viejo, aunque se resista a creerlo y siga trabajando, ya que aquí no me jubilarán nunca. Sería muy aburrido no trabajar y pasarse la vida viendo la tele o leyendo novelas policiacas en el jardín.

En lo que le mando verá una nota tomada del libro de Zugazagoitia que transcribe unas manifestaciones de Negrín que decía que estaba dispuesto a combatir el separatismo de la Generalidad y que antes que ceder a él prefería que triunfara Franco en beneficio de la España una e indivisible.

Vaya sin vergüenza! Yo no recuerdo que la Generalidad hiciera separatismo. Supongo que de ser así me hubiera enterado estando en el gobierno. Este libro de Zuga es muy interesante y por él se ve que en Madrid los primeros meses fueron probablemente peores que los de Barcelona. También se ve que las autonomías se les indigestaban.

Aquí tenemos juerga en la Universidad. Primero unos gangsters con la colaboración de estudiantes a los que tomaron el pelo ocuparon la Rectoría y querían emplumar al Rector habiéndose quedado allí y destruyendo todo. El rector en lugar de pedir ayuda para sacarlos a tiros, desde un despacho de una Preparatoria en que se recluyó hacia la alabanza de la autonomía universitaria y esperaba a que se marchasen por su propia voluntad. Por fin lo hicieron y el jefe de los gangsters se refugió en la embajada panameña de donde salió con anuencia del gobierno aunque estaba procesado por delitos comunes y la policía lo escoltó hasta el avión que lo llevó a Panamá.

Después, ahora tenemos una huelga de los empleados que quieren sindicarse en la CTM y un contrato colectivo y el recor sigue haciendo discursos. Todas las oficinas de la Universidad están cerradas y ni siquiera funciona el correo. Por ello le ruego que dirija su correspondencia a s/c Callejón de Olivo 84- México 20 D.F.

Mi mujer está mejor de sus dolencias habituales pero no de los ojos, con una conjuntivitis crónica e incurable

aunque no grave. Ella, le envíe saludos como yo.
Un abrazo, esperando que escriba y cuente algo

ESPANYA I CATALUNYA

per PERE BOSCH-GIMPERA

LA MEVA manera de veure aquest problema l'he exposada en diferents publicacions. Per primera vegada, en una conferència a València, a la Universitat, el 1937, titulada "España", que es publicà a la revista de la seva Facultat de Filosofia i Lletres. L'aspecte històric de la formació de Catalunya i d'Espanya l'he tractat en diferents llocs, així com els seus problemes: en el meu llibre *El poblamiento y la formación de los pueblos de España* (Mèxic, 1945); en una conferència a Mèxic: "España, un mundo en formación" (publicada a "Mundo libre", 1943); en el volum d'homenatge a Fernando Ortíz, de Cuba (*Un proceso formativo difícil*, La Habana, 1955); als articles: "De la España primitiva a la España medieval" (Estudios dedicados a Menéndez Pidal, Madrid, 1951); "Fuerzas progresistas y retardatarias en la historia de España" ("Revista de Indias", Bogotà, 1946); "Espanya" ("El poble català", Mèxic, 1942); "La España de todos" ("Las Españas", Mèxic, 1953, reproducció del pròleg al llibre de Anselmo Carretero: *Las nacionalidades españolas*, Mèxic, 1952); "Problèmes espagnols à travers l'Histoire" (al volum *Unité et diversité des cultures* publicat per la UNESCO, París, 1953, també en anglès); "Una democràcia medieval: Cataluña" (Mèxic, 1955); "L'Espanya de tots" ("Catalunya", Buenos Aires, 1956); "Cataluña-Castilla-España" ("Diálogo sobre las Españas", Mèxic, 1960).

A l'unitat geogràfica peninsular —la Hispània dels romans, l'únic nom veritable del conjunt peninsular atès que Ibèria sempre fou solament el d'una part— des de la Prehistòria es formaren pobles de diferent composició que havien cristal·litzat ja abans de la romanització. Amb una unificació cultural romana i no política puix que es

tractava de províncies independents a la qual segueix una més efectiva visigòtica, encara que no del tot completa, com la musulmana, aquells pobles resten sempre vius i solament a través d'ells es pot explicar l'Espanya medieval amb la Reconquesta i els Estat que en resultaren. Els pobles no desapareixen amb les tendències unitàries posteriors i reneixen al segle XIX. Els pobles són la realitat espanyola, als que es superposa el que jo en dic les "superestructures" (romana, visigòtica, del Califat, de les dinasties estrangeres dels Habsburgs i Borbons) que a diferència d'altres pobles en els que les conquestes o l'evolució interior arriba a la formació de nacions unitàries i compactes, no es fonen ni s'identifiquen amb els pobles, del que provenen greus problemes que arriben als nostres dies. Espanya és com els marges d'un riu on es dipositen al·luvions que hi resten intactes i, a Espanya vius, sense fondre's. Malgrat que la superestructura estatal assimila el que en podríem dir "elements col·laboracionistes", persisteix sempre un antagonisme i sovint un divorci entre la superestructura i la realitat dels pobles. La relació geogràfica, la semblant composició racial dels pobles, la comunicació entre ells, problemes comuns, tendeixen a una unió i a constituir entitats superiors —com la Confederació Catalano-aragonesa, mena de Commonwealth of Nations i àdhuc en molts moments, a una solidaritat no sols material sinó espiritual que ja es manifestà a l'Edat Mitjana —malgrat la independència política dels diferents regnes— i en determinades ocasions posteriors. Sovint he recordat a Soldevila que esmentava les col·laboracions de Jaume I amb Alfons X de Castella dient: "Nos ho fem, la primera cosa per Déu, l'altra per salvar Espanya" o a Nicolau d'Olwer que, a propòsit de fets

que acusen la solidaritat dels pobles, deia: "D'aquesta Espanya ens en sentim solidaris... de l'altra, no". L'evolució històrica a l'Edat Mitjana tendia a formar una unitat complexa d'entitats polítiques independents. Las "superestructures" en diferents moments desviaven el curs natural dels esdeveniments, imposant un unitarisme contrari a la naturalesa dels pobles i, resultat d'això, el procés formatiu no es perfeccionà mai ("España, un mundo en formación", "Un proceso formativo difícil"). Les tendències federalistes han volgut trobar una organització conjunta en la qual, mantenint-se i respectant-se les personalitats dels pobles, s'arribés a una col·laboració cordial, el que hem anomenat "Espanya, comunitat de pobles o Nació de nacions".

La meua visió del problema d'Espanya resulta coincident amb la del segovià Anselmo Carretero, especialment en no identificar a Castella amb una hegemonia de tendències imperialistes i opressores de la llibertat dels demés pobles. Per a ell —i jo hi estic d'acord— Castella és un poble d'esperit democràtic com els altres d'Espanya amb les seves Comunitats, veritables repúbliques autònomes que tenien per protector el rei amb el que les unia un llaç de vassallatge feudal a canvi de certes prestacions. Castella fou el primer poble que perdé les seves llibertats amb Carles V després de la guerra de les Comunitats, seguí Aragó amb Felip II; València, Mallorca i Catalunya després de la guerra de Successió amb Felip V, i finalment els bascos —també repúbliques autònomes que reconeixien un senyor que no sempre era el rei— als que Godoy retallà les seves llibertats que perderen després de les guerres carlistes del segle XIX. L'atzar històric de la unió de les corones de Castella i Lleó ha fet que s'atribueixi a Castella un sentit imperialista i hegemònic, que era pròpiament el de la monarquia lleonesa de tradició visigòtica.

Molts, àdhuc simpatitzants amb les peculiaritats dels pobles espanyols i entre ells de Catalunya, senten una invencible aversió a anomenar "nacions" alguns d'aquests pobles. Parteixen d'una idea simplista de

la "nació", confosa sovint amb la d' "estat", així com de la incomprensió de que els pobles no són quelcom format des del seu conençament. El procés històric mostra que cal procedir inversament. Comença amb una diversitat confusa de la que van cristallitzant entitats ètniques que quan arriben a la seva maduresa i a tenir consciència de la seva personalitat i dels seus valors culturals constitueixen la "nació". El final de l'evolució és la seva organització en un "Estat". Però —prescindint dels accidents de conquestes o absorcions per altres pobles o estats— les afinitats naturals o les que la relació estableix, porten al fet que de varis pobles —nacions si la relació natural no s'interromp— sorgeixin unes comunitats completes que vénen a ser una forma de "supernació", comunitat polinacional que esdevé, al seu torn una entitat consolidada no sol materialment sinó també solidària espiritualment. Aquest és el cas d'Espanya on diversos pobles-nacions amb personalitat ben caracteritzada i diferències essencials constitueixen moralment una "supernació" o nació complexa de la qual l'Estat hauria d'afectar una forma federal que respectés l'autonomia de les nacions que comprèn. Aquestes no són meres varietats "regionals" d'una "unitat" superior, sinó, al revés, a aquesta s'hi arriba partint d'aquelles que, encara que hagin estat ofuscades per la imposició d'un unitarisme artificial, segueixen vives i sols respectant-les serà possible consolidar la unitat superior de la nació complexa.

Com a conseqüència, sovint els catalans veuen una oposició entre "Castella" i "Espanya" i atribueixen a Castella l'opressió de què han estat víctimes, que en realitat es degué a les "superestructures" i als seus col·laboradors contagiats de les seves tendències —que indubtablement han estat i són molts, fins i tot catalans. No hem d'oblidar els "botiflers" del temps de Felip V, ni els col·laboradors de la dictadura de Primo de Rivera, ni els falangistes catalans, ni els ministres catalans de Franco.

Cal comprendre, en funció d'aqueixa visió d'Espanya, dels seus pobles i de les superestructures, l'aparició de les tendències separatistes catalanes que es manifesten

en ocasions determinades. Sorgeixen davant de l'opressió o la incomprensió. Desapareixen o són silenciades quan a la resta d'Espanya es simpatitza o són compreses les aspiracions de Catalunya a la llibertat i, en canvi, reapareixen i s'agreuken davant la incomprensió; això ja ho va dir Azaña. Juga també un paper important el tabú de les paraules, Espanya, Castella, autonomia, independència. Pot dubtar-se de la solidesa de Suïssa, unió de la Suïssa alemanya, francesa i italiana i la que parla una altra llengua romànica, llengües totes oficials? ¿Es pot pensar que representa un separatisme que el cantó de Ginebra sigui anomenat "República et canton de Genève"? ¿O que el revisor del tren canti el nom de les estacions en francès, abans d'arribar al pont de Friburg, frontera entre la Suïssa francesa i alemanya i en passar-lo ho faci en alemany? ¿O que a Mèxic —Estados Unidos Mexicanos— els seus Estats siguin anomenats "Estado libre, independiente y soberano"?

Creiem que a Espanya manca una interpretació de la seva història d'acord amb els fets, que seria molt diferent de l'Espanya que és presentada en els manuals o de la seva concepció oficial. Són pocs els historiadors que passen de la investigació dels fets a una interpretació conjunta d'ells. Es com si vulguéssim construir una casa i ens limitéssim a recollir materials, a dibuixar els plànols però que no arribéssim mai a construir-la. Són estudiats els esdeveniments de la història dels estats que no són altra cosa que les superestructures imposades als pobles i mai identificades amb ells i és ben poca cosa el que es diu de la història d'aquests com a tals pobles. Fins en la

història de la cultura es tendeix a parlar d'una cultura espanyola general i s'oblida que, en realitat, fins en els pobles de parla castellana existeix diferents modalitats en l'art, la poesia i en la manera de concebre la ciència les quals responen a mentalitats diferents. La pintura de Goya és aragonesa, ben diferent de la catalana de Viladomat; el neoclassicisme de Campeny és també català; la poesia de Bécquer i, sobretot, de García Lorca surt, no de l'esperit castellà sinó de l'ànima andalusa, com en la música d'Albéniz traspua el seu origen andalús i fins i tot, quan a la "suite" Iberia dedica una part a Aragó, les cadències de la jota aragonesa sonen diferent. Per altra banda Gabriel i Galán no és un autèntic poeta castellà sinó extremeny que es manifesta plenament quan escriu en extremeny; Unamuno, absorbit per Salamanca, no es pot assimilar del tot els veritables escriptors castellans. I qui podria dir que surten d'un mateix esperit les cançons populars asturianes, la música basca, les sardanes o les "saetes" i el "cante jondo"?

Hi havia una possibilitat d'arribar a una gran Espanya, en la qual, un cert temps, semblava incloure's Portugal. Camôens anomenava els portuguesos "uma gente fortíssima de España", i portuguesos, entre els millors ministres de Carles V i Felip II, col·laboraven en la política espanyola. La imposició de motlles unitaris endarrerix aquella possibilitat o la fa fracassar com en el cas de Portugal que es separa i visqué temerós de "o perigo espanhol". Solament reconeixent i respectant les peculiaritats de les nacions espanyoles será possible d'arribar a una comunitat consolidada i veritable.

~~ADICIONANTES PARA CONCRETO, S. A.~~

SALAMANCA 102-602
MEXICO 6, D. F.

TELS.: 533-63-49
Y 569-33-14

Xaloc n 50 març 1972 Mèxic

ESPANYA I CATALUNYA 26

per PERE BOSCH-GIMPERA

Ad. M. M. del G. M.

LA MEVA manera de veure aquest problema l'he exposada en diferents publicacions. Per primera vegada, en una conferència a València, a la Universitat, el 1937, titulada "España", que es publicà a la revista de la seva Facultat de Filosofia i Lletres. L'aspecte històric de la formació de Catalunya i d'Espanya l'he tractat en diferents llocs, així com els seus problemes: en el meu llibre *El poblamiento y la formación de los pueblos de España* (Mèxic, 1945); en una conferència a Mèxic: "España, un mundo en formación" (publicada a "Mundo libre", 1943); en el volum d'homenatge a Fernando Ortíz, de Cuba (*Un proceso formativo difícil*, La Habana, 1955); als articles: "De la España primitiva a la España medieval" (Estudios dedicados a Menéndez Pidal, Madrid, 1951); "Fuerzas progresistas y retardatarias en la historia de España" ("Revista de Indias", Bogotà, 1946); "Espanya" ("El poble català", Mèxic, 1942); "La España de todos" ("Las Españas", Mèxic, 1953, reproducció del pròleg al llibre de Anselmo Carretero: *Las nacionalidades españolas*, Mèxic, 1952); "Problèmes espagnols à travers l'Histoire" (al volum *Unité et diversité des cultures* publicat per la UNESCO, París, 1953, també en anglès); "Una democracia medieval: Cataluña" (Mèxic, 1955); "L'Espanya de tots" ("Catalunya", Buenos Aires, 1956); "Cataluña-Castilla-España" ("Diálogo sobre las Españas", Mèxic, 1960).

A l'unitat geogràfica peninsular —la Hispània dels romans, l'únic nom veritable del conjunt peninsular atès que Ibèria sempre fou solament el d'una part— des de la Prehistòria es formaren pobles de diferent composició que havien cristal·litzat ja abans de la romanització. Amb una unificació cultural romana i no política puix que es

tractava de províncies independents a la qual segueix una més efectiva visigòtica, encara que no del tot completa, com la musulmana, aquells pobles resten sempre vius i solament a través d'ells es pot explicar l'Espanya medieval amb la Reconquesta i els Estat que en resultaren. Els pobles no desapareixen amb les tendències unitàries posteriors i reneixen al segle XIX. Els pobles són la realitat espanyola, als que es superposa el que jo en dic les "superestructures" (romana, visigòtica, del Califat, de les dinasties estrangeres dels Habsburgs i Borbons) que a diferència d'altres pobles en els que les conquestes o l'evolució interior arriba a la formació de nacions unitàries i compactes, no es fonen ni s'identifiquen amb els pobles, del que provenen greus problemes que arriben als nostres dies. Espanya és com els marges d'un riu on es dipositen al·luvions que hi resten intactes i, a Espanya vius, sense fondre's. Malgrat que la superestructura estatal assimila el que en podríem dir "elements col·laboracionistes", persisteix sempre un antagonisme i sovint un divorci entre la superestructura i la realitat dels pobles. La relació geogràfica, la semblant composició racial dels pobles, la comunicació entre ells, problemes comuns, tendeixen a una unió i a constituir entitats superiors —com la Confederació Catalano-aragonesa, mena de Commonwealth of Nations i àdhuc en molts moments, a una solidaritat no sols material sinó espiritual que ja es manifestà a l'Edat Mitjana —malgrat la independència política dels diferents regnes— i en determinades ocasions posteriors. Sovint he recordat a Soldevila que esmentava les col·laboracions de Jaume I amb Alfons X de Castella dient: "Nos ho fem, la primera cosa per Déu, l'altra per salvar Espanya" o a Nicolau d'Olwer que, a propòsit de fets

que acusen la solidaritat dels pobles, deia: "D'aquesta Espanya ens en sentim solidaris... de l'altra, no". L'evolució històrica a l'Edat Mitjana tendia a formar una unitat complexa d'entitats polítiques independents. Las "superestructures" en diferents moments desviaven el curs natural dels esdeveniments, imposant un unitarisme contrari a la naturalesa dels pobles i, resultat d'això, el procés formatiu no es perfeccionà mai ("España, un mundo en formación", "Un proceso formativo difícil"). Les tendències federalistes han volgut trobar una organització conjunta en la qual, mantenint-se i respectant-se les personalitats dels pobles, s'arribés a una col.laboració cordial, el que hem anomenat "Espanya, comunitat de pobles o Nació de nacions".

La meua visió del problema d'Espanya resulta coincident amb la del segovià Anselmo Carretero, especialment en no identificar a Castella amb una hegemonia de tendències imperialistes i opressores de la llibertat dels demés pobles. Per a ell —i jo hi estic d'acord— Castella és un poble d'esperit democràtic com els altres d'Espanya amb les seves Comunitats, veritables repúbliques autònomes que tenien per protector el rei amb el que les unia un llaç de vassallatge feudal a canvi de certes prestacions. Castella fou el primer poble que perdé les seves llibertats amb Carles V després de la guerra de les Comunitats, seguí Aragó amb Felip II; València, Mallorca i Catalunya després de la guerra de Successió amb Felip V, i finalment els bascos —també repúbliques autònomes que reconeixien un senyor que no sempre era el rei— als que Godoy retallà les seves llibertats que perderen després de les guerres carlistes del segle XIX. L'atzar històric de la unió de les corones de Castella i Lleó ha fet que s'atribueixi a Castella un sentit imperialista i hegemònic, que era pròpiament el de la monarquia lleonesa de tradició visigòtica.

Molts, àdhuc simpatitzants amb les peculiaritats dels pobles espanyols i entre ells de Catalunya, senten una invencible aversió a anomenar "nacions" alguns d'aquests pobles. Parteixen d'una idea simplista de

la "nació", confosa sovint amb la d' "estat", així com de la incomprensió de que els pobles no són quelcom format des del seu conençament. El procés històric mostra que cal procedir inversament. Comença amb una diversitat confusa de la que van cristallitzant entitats ètniques que quan arriben a la seva maduresa i a tenir consciència de la seva personalitat i dels seus valors culturals constitueixen la "nació". El final de l'evolució és la seva organització en un "Estat". Però —prescindint dels accidents de conquestes o absorcions per altres pobles o estats— les afinitats naturals o les que la relació estableix, porten al fet que de varis pobles —nacions si la relació natural no s'interromp— sorgeixin unes comunitats completes que vénen a ser una forma de "supernació", comunitat polinacional que esdevé, al seu torn una entitat consolidada no sols materialment sinó també solidària espiritualment. Aquest és el cas d'Espanya on diversos pobles-nacions amb personalitat ben caracteritzada i diferències essencials constitueixen moralment una "supernació" o nació complexa de la qual l'Estat hauria d'afectar una forma federal que respectés l'autonomia de les nacions que comprèn. Aquestes no són meres varietats "regionals" d'una "unitat" superior, sinó, al revés, a aquesta s'hi arriba partint d'aquelles que, encara que hagin estat ofuscades per la imposició d'un unitarisme artificial, segueixen vives i sols respectant-les serà possible consolidar la unitat superior de la nació complexa.

Com a conseqüència, sovint els catalans veuen una oposició entre "Castella" i "Espanya" i atribueixen a Castella l'opressió de què han estat víctimes, que en realitat es degué a les "superestructures" i als seus col.laboradors contagiats de les seves tendències —que indubtablement han estat i són molts, fins i tot catalans. No hem d'oblidar els "botiflers" del temps de Felip V, ni els col.laboradors de la dictadura de Primo de Rivera, ni els falangistes catalans, ni els ministres catalans de Franco.

Cal comprendre, en funció d'aqueixa visió d'Espanya, dels seus pobles i de les superestructures, l'aparició de les tendències separatistes catalanes que es manifesten

en ocasions determinades. Sorgeixen davant de l'opressió o la incomprensió. Desapareixen o són silenciades quan a la resta d'Espanya es simpatitza o són compreses les aspiracions de Catalunya a la llibertat i, en canvi, reapareixen i s'agregen davant la incomprensió; això ja ho va dir Azaña. Juga també un paper important el tabú de les paraules, Espanya, Castella, autonomia, independència. Pot dubtar-se de la solidesa de Suïssa, unió de la Suïssa alemanya, francesa i italiana i la que parla una altra llengua romànica, llengües totes oficials? ¿Es pot pensar que representa un separatisme que el cantó de Ginebra sigui anomenat "République et canton de Genève"? ¿O que el revisor del tren canti el nom de les estacions en francès, abans d'arribar al pont de Friburg, frontera entre la Suïssa francesa i alemanya i en passar-lo ho faci en alemany? ¿O que a Mèxic —Estados Unidos Mexicanos— els seus Estats siguin anomenats "Estado libre, independiente y soberano"?

Creiem que a Espanya manca una interpretació de la seva història d'acord amb els fets, que seria molt diferent de l'Espanya que és presentada en els manuals o de la seva concepció oficial. Són pocs els historiadors que passen de la investigació dels fets a una interpretació conjunta d'ells. Es com si vulguéssim construir una casa i ens limitéssim a recollir materials, a dibuixar els plànols però que no arribéssim mai a construir-la. Són estudiats els esdeveniments de la història dels estats que no són altra cosa que les superestructures imposades als pobles i mai identificades amb ells i és ben poca cosa el que es diu de la història d'aquests com a tals pobles. Fins en la

història de la cultura es tendeix a parlar d'una cultura espanyola general i s'oblida que, en realitat, fins en els pobles de parla castellana existeix diferents modalitats en l'art, la poesia i en la manera de concebre la ciència les quals responen a mentalitats diferents. La pintura de Goya és aragonesa, ben diferent de la catalana de Viladomat; el neoclassicisme de Campeny és també català; la poesia de Bécquer i, sobretot, de García Lorca surt, no de l'esperit castellà sinó de l'ànima andalusa, com en la música d'Albéniz traspua el seu origen andalús i fins i tot, quan a la "suite" Iberia dedica una part a Aragó, les cadències de la jota aragonesa sonen diferent. Per altra banda Gabriel i Galán no és un autèntic poeta castellà sinó extremeny que es manifesta plenament quan escriu en extremeny; Unamuno, absorbit per Salamanca, no es pot assimilar del tot els veritables escriptors castellans. I qui podria dir que surten d'un mateix esperit les cançons populars asturianes, la música basca, les sardanes o les "saetes" i el "cante jondo"?

Hi havia una possibilitat d'arribar a una gran Espanya, en la qual, un cert temps, semblava incloure's Portugal. Camòens anomenava els portuguesos "uma gente fortíssima de España", i portuguesos, entre els millors ministres de Carles V i Felip II, col·laboraven en la política espanyola. La imposició de motlles unitaris endarrereix aquella possibilitat o la fa fracassar com en el cas de Portugal que es separa i visqué temerós de "o perigo espanhol". Solament reconeixent i respectant les peculiaritats de les nacions espanyoles serà possible d'arribar a una comunitat consolidada i veritable.

ADICIONANTES PARA CONCRETO, S. A.

SALAMANCA 102-602
MEXICO 6, D. F.

TELS.: 533-63-49
Y 569-33-14

Instituto de Investigaciones Históricas
Sección de Antropología
Torre de Humanidades, Primer Piso
Ciudad Universitaria, México 20, D. F.

27

México 5 julio 72

Querido Don Manuel:

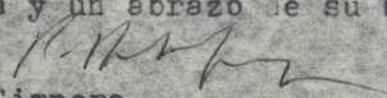
Aquí va un articulejo, insistiendo en lo de siempre. Hace tiempo que no tengo noticias tuyas y espero que seguiré V. bien. Yo sigo perfectamente, aunque tuve una pulmonía; pero todo se arregló. También un atropello de Josefina por un coche para robarle el bolso.

Qué ha sido de nuestro amigo Leche?

Franco tan fresco, ahora emparentado por fin con los Borbones. Sabe V. el último cuento? Franco le dice al Príncipe de España: "Tuyo es el reino" y él contesta, como en la misa "Tuyo el poder y la gloria, Señor".

De mis memorias que voy escribiendo poco a poco va a comenzar a salir en "Xaloc" un capítulo sobre lo hecho en la Consejería de Justicia que ya le mandaré. Naturalmente hablo de la cordial colaboración que hubo siempre entre nosotros en contraste con los tiempos siguientes a su salida del Ministerio de Justicia.

Saludos de mi esposa y un abrazo de su buen amigo

P. Bosch-Gimpera

El Delegado vasco de aquí me transmitió un amable saludo del Presidente Leizaola. Le riego que le dé los míos muy cordiales.